

4.

Høve og Flakkebjerg Præstekald i 16de Aarhundrede.

Som oftest er det saare faa Oplysninger, der haves om Præstekaldene i det 16de Aarhundrede, da Præstearkivernes gamle Dokumenter i Almindelighed for længst ere gaaede til Grunde ved Vanrøgt, hvad let er forklarligt, da der fra det offentliges Side sjældent er gjort noget for at bevare dem. I Tidernes Løb ere mange Præstegaarde brændte, flere endog gjentagne Gange. Naar en Præst døde, ere manges Gang Kaldets Dokumenter tilintetgjorte eller komne bort med den afdødes private Papirer, eftersom der her i Landet ikke findes saadanne Arkivskabe ved Kaldene, som dem der haves i Slesvig og gjøre det saa let for en ny Præst at overse, hvad der fra Fortiden er levnet til Oplysning baade om Kaldets Indkomster og om mange andre Forhold, der kunne være af Interesse. Det er altsaa en Undtagelse, naar man hos os nu finder gamle Dokumenter om et Præstekald. Som oftest ere de kun bevarede derved, at de ere komne ind i Samlinger, der have været underkastede et bedre Tilsyn. Dette er saaledes Tilfældet med de efterfølgende Dokumenter fra Høve og Flakkebjerg. De findes nemlig nu — med Undtagelse af den Dom, hvormed Samlingen slutter — i Arkivet paa Gavnø, hvorfra de som det synes ere komne fra Biskop Peder Herslebs Samling¹⁾. Jeg antager, at Hersleb ved en Visitats har fundet dem i Høve, og at han har taget dem til sig, og at de siden paa Auctionen efter ham ere kjøbt af den store Samler Grev Otto Thott. De fleste af Dokumenterne ere her meddelte uforandret; af et Par har jeg dog nøjedes med at tage et Udtog.

Som den første Præst her efter Reformationen forekommer i disse Dokumenter Mester Peder Hansen, der

¹⁾ Jfr. Catalogus bibliothecæ Herslebianæ.

tillige var Kannik i Kjøbenhavns Kapitel; som saadan nævnes han i Universitetets Fundats af 1539, hvor der bestemtes, at hans og flere Kannikers Residenser efter de daværende Besidderes Død skulde tilfalde Universitetet og indrettes til Professorboliger¹⁾. Den 28de Juni 1540 indgik han et Mageskifte med Professor D. Christiern Torkelsen Morsing, ifølge hvilket denne fik hans Kannikerresidens, imod at M. Peder Hansen fik den til S. Margrete Alters Vikariat hørende Residens²⁾. Allerede paa denne Tid har han vistnok været evangelisk Sognepræst i Flakkebjerg og Høve, efter hvilken sidste By han almindelig nævnes: Mester Peder Høffwe, Høige eller Høye. Af et af de følgende Dokumenter ses, at han 1551 endnu var i Live; men i Vor Frue Kirkes Regnskab for 1554—5 omtales et Kongebrev, som Kirkens Værge havde erhvervet »om det Gods, som salige Mester Peder Høffwe havde fra Vor Frue Kirke«³⁾. I denne Kirke ses han ogsaa at have haft sit Lejested, hvorfor hans efterladte betalte Kirken 30 Mark⁴⁾. Hans Enke, Citzel (eller Citze), havde siden nogle Boder i Kannikestræde til Leje af Vor Frue Kirke⁵⁾. I en kjøbenhavnsk Jordebog for 1581 findes følgende Post: »Her Hans Pedersen Høye af Citze Mester Peder Høyes tre Boder (betaler) 12 Mark«⁶⁾. Her have vi tillige Navnet paa Mester Peder Hansens Søn og Eftermand. Om dennes Efterfølger, Hr. Peder (Christensen) Winter kan ikke blot henvises til den ret mærkelige Dom i en Kirketugtssag, som nedenfor meddeles,

¹⁾ Cragli Annal. Christian III, ed. Gram. Addit. p. 95.

²⁾ Rørdam, Kbhvns Univ. Hist. 1537—1621. IV, 12—14.

³⁾ Anf. Skr. IV, 121. (I Noten her staar ved en Uagtsomhed et urigtigt Aarstal).

⁴⁾ Anf. Skr. IV, 126.

⁵⁾ Anf. Skr. IV, 121 Noten. Af Hensyn til M. Peder Hansens Hustrus Navn maa den af mig, i Kbhvns Kirker og Klostre, S. 157, udtalte Formodning, om at Peder Hansen kunde være identisk med den sammesteds nævnte, ellers ubekjendte Kannik Peder Jensen i Kjøbenhavn, herved tilbagetages.

⁶⁾ Nielsen, Kjøbenhavns Diplomatarium. I, 507.

men ogsaa til de spredte Efterretninger om ham, der forekomme i tidligere Bind af dette Tidsskrift¹⁾.

i.

Anno Domini Millesimoquingentesimooctauo hec sunt bona mense sacerdotali Ecclesiarum Høve et Flackebierg assignata.

Primo en gaard i Høve, som Bo Pedhersøn nw ibor oc giffuer eth pund Rwg oc eth pund Byg, en dags møgæcth, en dags skowæcth, en leman vdj hwær vaang oc eth skærefolk vtj hwer vaang om høsten.

Item en gaard ibid., som Jep Jensøn rymdhe vtaff, oc iorden, ther tilligger, haffuer Nis Pedersøn fæsth i Høve oc giffuer ther aff eth pund rwg oc eth pund byg.

Item en gaard vti Flackebierg, som Jes Hansøn nw ibor oc giffuer xl skepper byg, en dags møgæcth, en dags skowæcth, en leman vtj hwer vaangh oc eth skærefolk vtj hwer vaang om høsten.

Item en ødhe byggestet ibid., som kalless prestegaarden, met sin tilliggelse vtj marcken. Oc iordhen, ther tilligger, haffuer oc for^{ne} Jes Hansøn, oc giffuer ther aff tw pund byg, then for^{ne} byggestet ligger østhen for then kronens gaard, som Bo Mickelsøn nw ibor.

Item en annen ødhe byggestet ibid. oc ligger vti nord-oest fra then gaard, som Jep Rigelsøn, Grubbes tæner i Sandby, nw ibor, oc paa samme byggestet staar eth træ oc kalless ²⁾, oc then iord, som ther tilligger vti marcken, then haffuer Jens Graamwle oc giffuer ther aff eth pund byg, en dags møgæcth, en dags skowæcth, en leman oc eth skærefolk om høsten.

Item en ødhe iord vdi marcken ibid., som Atzer Pedhersøn, priers tæner aff Andworskow, nw haffuer oc giffuer ther aff vj skepper byg.

¹⁾ Ny kirkehist. Saml. IV. og V. paa de i Registeret under «Høve» udpegede Steder.

²⁾ Her er et aabent Rum.

Item gaar ther oc aff the ij prierss gaarde aff Andworskow, som ligger nest i sudoest op till kircken ibid., som nw Esbern Aagesøn oc Hans Morthensøn iboo, vj skepper byg till prestebordet i Høve, iij skepper aff hwer gaard aff the ij, som ieg fick saagnevitne paa, at ther haffuer saa affganget i alless theress mindhe, som nw i Flackebierg bo.

Item en gaard i Haldagerlitle, som Pedher Hansøn nw ibor, oc giffuer eth pund byg, ethalfft pund rwg oc xviiij grote til landgilde. Oc er ther till samme gaard tre skowslaadher, en nordhen for byen, oc kalles then nørre skowslaad, en østhen for byen, oc kalless then østræ skowslaad, oc en synden oc kalless Hoffmanneskowe.

Item en ødhe iordh i Taasterup, som Clemet prierss tiænere i Andworskow nw haffuer oc giffuer i β grot.

Item en ødhe byggested i Bierge, oc iorden, ther tiliggendes er i marcken, haffuer nw Jes Smet i Vendzløff oc giffuer ther aff vj skepper byg. Daag pleyer ther at gaa ethalfft pund aff.

Item en ødhe gaard i Lwndby i Tiærebysaagn, som Jes Andersøn ibor, oc giffuer ij pund byg.

Item en ødhe byggested i Liungby i Eggetzløffsaagn, oc iorden, som ther tilligger i marcken, haffuer nw ij men, som er Jes Jwl oc Jon Pedersøn ibid., oc giffue ther aff baadhe ethalfft pundh byg oc xij skepper rwg.

Item paa Vemløssæ marg j holm, som hedher prestæ holmyn ogh liggher i then nørre marck vdh till Gymlingghæ och hoss gerrædh, som løffwer til Maglæ mosæ, som er iij aggræ, och i høffdh vedh gerdhet, och j lææss ængh adh ændhhen til Sterræ mosæn.

Item i ængh paa Oræby marck i oaen(!) østhen op tiil nesth Oræby broo.

Orig. paa et stort Pergamentsblad, der synes at have været indheftet i en Bog, ventellig i Kirkens Missale.

ii.

Wy effther^{an} Jep Nyelsenn aff Solte hærvidts fogiidt y Flackebiers hærvidt, Maagens Jensenn tyngskriffwere och Nyels Oelsenn y Gymlyngetorp, ewyndeliig medt Gwdt, kwndgøre wy for alle nerwæryndis och komeskwllendis medt thette wortt obnebreff, att aardt effther Gwdts biirdt M d xliij, then Torsdag nest fore wor Herre Hymeld faarts dag: thaa paa Flackebiers hærvidts ting for oss och for mange dannemendt flere, som den dag for^{de} tyng søget haffde, skiickiidt wor erlig och welforstandiig mandt Mester Pedher Hansenn, Canyck y Køfnæhaffnn, Sognæprest tiill Flackebiere och Høffwe: lywdeliig spwrde seg fore blandt menyge almwge, som ther indenn tyng forsamliidt waar, hwaadt ordt thee hørde Jens Oelsenn y Tostrowp tillstaa och giffwe tiill kende: att handt haffuer icke brwggiidt naagenn aff then ioordt y iij aardt, som liigger tiill Høffwe presteboerd, som handt tiill forenn haffde: Atthee danne-
mendt wylle gørett for Gwdts rettferdiighedt, swaa och tiill staa hwert ordt thee hørde hanwm syghe. Thaa haffwer menyge almwge tiill swaaritt: Atthee hørde Jens Oelsenn aff Tostrowp syghe och tiill staa indenn tyng, att handt haffde icke brwggiidt eller brwggiidt ladiitt paa iij aars tydt lang naagen aff then iordt, som Mester Pedher tiill hører, som lyggendis er paa Tostrowp marck, y naagenmaade. Paa thesse for^{an} Ordt beddis for^{an} Mester Pedher ett wwylt Stocke wydtnæ. Thaa tiil meltis beskeendt mandt Eriick Lauriisen y Castrwp tiill seg attage xj danne-
mendt, som ære Jep Hemyngsenn i Sterwydt, Oluf Oelsenn y Fwlebiere, Jens Lock ibidem, Jens Thwesenn y Spiellerwp, Pedher Dwe y Tiærebye, Hans Oelsenn y Bynsløff, Maagens Nyelsen y Snesløff, Lawriiss Knwtzen y Ordtmager, Hans Blaa y Hallagerliille, Jens Nyelsen y Wemløse, Maagens Jensen y Bøgelundt och Jep Kaare y Arløsetorp. Hwylke for^{an} wdtgyng y beraadt och welberaade igænn ingkomme, wydtnæde paa theriss godde troo, syeldt

och sannyingenn, atthee hørde for^{ne} Jens Oelsenn siige och tiill staa, att handt haffde icke brwggiidt naagenn aff for^{ne} ioorde paa iij aars tiidt, medt ordt, pwncther och artiickler, som forscreffuit stander. Tiill idtermere wyndisbiird, att saa y sandhedt er gaaendt och faariit, thet wydtnæ wy medt waare ingseyller næden thette wortt obnæbreff, giffwytt aard, dag, steedt, som forscreffuit stolir.

Original paa Papir med tre paatrykte Segl. Samme Dag og Sted tog Mester Peder Hansen et andet Tingsvidne paa, at Jens Olsen i Tostrup inden Tinge havde tilstaaet, •at han havde forvist Mester Peders Bonde sit Hoved-Gjærde i Tostrup udtill Gaden for Mester Peders Jord, som ligger til Høve Præstebord, og sagde, at Bonden havde ikke lukket det og holdt hannem det uden Skade•.

iii.

Vii Offue Bilde etc. giøre viderligt og kiendes at haffue giordt en venligt skiffte oc maglag met hederliig mandt Mester Peder Hansen, sogne prest tiill Flackeberge oc Høffwe, wtj saa mode at handt oc hans effterkommere sogneprester ibidem mwe oc skulle haffue, nyde oc bruge ett føige stycke iordt norden for preste garden i Flackebierge liggendis tiill then vor gard, som Christoffer nw wtjboer imellom preste garden oc then lille hans¹⁾ gardt, synden vptiill thet østre vogenledt²⁾ oc i then østre vong emod Vemløsse, tiill en frii oc euindeliig eyedom. Och skulle wij her emod haffue, nyde oc beholle en ager liggendis i then samme vong i Kuleboell, som er then østre aff the fem, for^{ne} Mester Peder ther haffuer tiill syn prestegardt, nest vesten vptiill kronens iordt, som Niels Boesen nw i være haffuer, oc i lige mode tiill euindelig eyedom eye skullendes. Tiill ydermere vitnesbyrdt haffue wij ladet trycke vort Signete neden paa thette vort obne breff. Giffuit i Skoucloster mandagen nest effter sanctj Laurentij dag Aar etc. Mdxliij.

Original paa Papir med paatrykt Segl.

¹⁾ Maaske er dette •hans• et Mandsnavn. ²⁾ D. e. Vangeled.

iv.

I en gammel Registratur over Antvorskov Klosters Breve (i Geh.-Ark.) findes følgende Udtog:

Closter sich till mageschiffte aff mester Peder Hann-
sonn, canick i Kiøbenhaffnn, sogne prest till Høffue och
Flackebergh, en øde gaard och jordt liggendis till for^{ne}
prestegaardt wdj Tostrup i Kirckerup sogen, och skylder j
fiering smør, naar denn bygdt er och beset, och hann
sich igien aff closter till Høffue kirckis prestegaardt enn
gaard i Haldagger lille, kaldis Kielgaard, schylder ij schil-
ling grot, och der till it pennding hus i Flackeberg, som
skylder ij schilling grot, och der till 4 agre liggendis der
sammesteditz norden fore øster vonng leed. 1545.

v.

Vij effterschreffne Jens Ibsen aff Vemløs, Herreds
fogett i Flackebierg herrit, Mogens Jensen tingskriffuer
Sognedegn til Terby, Jens Jørgensen i Ventzløff, Offue
Jensen i Haarsløff, Bo Tomissen i Vinstrup, evindelig med
Gud, kundgiøre vi vitterlig for alle nerverendis och komme
schullendis med dette vort obne breff, att Aar efter Guds
byrd 1551, torsdagen nest for S. Hans Baptistæ dag, daa
paa Flackebierg Herridsting for oss och for mange Danne-
mend flere, som den dag forneffnte Ting søgt haffde, skikett
var erlig och velforstandig mand Mester Peder Hansen,
Canick i Kiøbenhaffn [sogneprest] til Flackebierg och Høffue,
lydelig spurte seg for blant meninge Herredsmend, om der
var nogen aff de Dannemend, der mindis och i hu komme,
huorleng den Jordegods med Bønder och Herlighed, som
ligger der i Herredett, och¹⁾ haffuer liggitt til Høffue
prestebord vilett och vkladuett: och om dennem mindis,
at nogen anden haffuer befattet sig med landgildet eller
noget andet aff forneffnte gods, anden end de preste mend,

¹⁾ Dette •och• synes at burde udslettes.

som haffue hafft Høffue sogn och kiercke for att raade: och ombad de dannemend for Guds retferdighed och ey for vild eller venschab at ville sige och tilstaa sandingen, saa meget som dennem vitterligt er i sandhed. Daa straxen opstod och fremginge disse effterschreffne Dannemend, Jens Ogesen i Orebye och vinnede i 60 Aar, Oluff Paasche i Lundby i 50, Peder Knudsen i Fordrup i 60, Jep Madsen i 40 Aar, Hans Hemmingsen i Høffue i 60, Hans Blaa i Haldagerlille i 40 Aar, Niels Schøtt i 30 Aar, och stode huer besynderligen med to opracte fingre och vinnede, sore och sagde, och bade dem Gud tilhielp och hans helliche ord, at dennem vel mindis i disse forskreffne Aar och fulkommelig vitterligt er, at det Jordgods med bynder och landgilde och alt andet, som nu Mester Peder haffuer vnder hand och haffuer liggendis i Flackebierg herrit, haffuer liggett vilet [och] vklaffuett till Høffue præstebord baade i de dannemends tid, som er affgangne, som vare Sogneprester fordom i Høffue sogn, saa lenge som dennem kunde mindis, och siden nu i Mester Peders tid, och haffuer hafft landgildet och herligheden aff forneffnte Jordgods, saa de haffuer icke hørt nogen anden befatte sig der [med], eller haffue der imod at sige i nogen maade. Paa disse forneffnte ord och artickler bedis forneffnte Mester Peder et vuilt tingsvidne. Daa tilmeltis bescheden mand Jens Mogensen i Flackebierg til sig at tage elleffve dannemend, som ere Hans Jensen i Snesløff, Peder Lauridsen ibid., Oluff Lille i Fullebierg, Christen Skomager ibid., Hans Hemmingsen i Snesløff, Hemming Glor i Neblerød, Jørgen Tuesen i Winstrup, Niels Smed i Tockerup, Niels Pedersen i Areløs, Anders Skreder ibid., Jens i Vemløs, Hans Mortesen i Flackebierg, huilke forneffnte dannemend vdinge i beraad, och snarligen velberaade igen indkomme samme dag, och alle endrectelig vindede paa deris gode tro, siel och sandhed, at de hørde inden tinge, forneffnte dannemend huer besynderligen vinnede for dennem med ord, punckter och artickler, som forskreffuett stander. Til

ydermere vidnesbyrd och bedre forsichring at saa i sandhed er vidnit for os, det beviser vi med vore indsegle med villie och vidschab trøct neden dette obne breff. Giffuet Aar, Dag, Sted, som forschreffuet staar.

Efter en gammel meget forslidt Papirsafskrift. Udenpaa har Afskriveren bemærket følgende: Findis trinde vinder paa homlehaffuen, et tings vidne och tuinde sognevinder, et aff Høffue og ett aff Flackebierg. Findis och t[u]nde vinder paa den Jord i Oreby mark. Findis et tings vinde paa Flackebierg prestegards byggested. Findis et sognevinde paa Tocker... Jord, som ligger ved¹⁾ bro.

vi.

Peder Jensen i Vemløse, Herredsfoged i Flakkebjerg Herred, og Arild Jakobsen i Skjelskør, Herredsskriver, gjøre vitterligt, at den 5te December 1588 var paa Flakkebjerg Herredsting skikket Frants Andersen, fuldmyndig Foged hos Knud Rud til Sandholt, Lensmand paa Korsør Slot, og tiltalte paa dennes Vegne Hr. Peder Winter, Sognepræst i Høve og Flakkebjerg, for den Herlighed, han har oppebaaret af de Bøndergaarde, som han nu i Brug haft haver. Han gjorde Paastand paa, at Præsten burde »samme Herlighed kvit at være, og den at ydes og udgives til Kgl. Maj.s Lensmand paa Korsør Slot paa Kgl. Maj.s Vegne«. Først læstes Frants Andersens Indlæg, dat. Korsør Slot, 8. November 1588, hvori han nedlagde Paastand paa, at Præsten i Høve burde miste Herligheden af de nævnte Gaarde, eftersom han formentlig hverken havde kongelig eller adelig Frihed paa samme. Derpaa fremtraadte Hr. Peder Winter og svarede, at bemeldte »Herlighed« ligesaa vel som Godset, hvoraf den gik, havde ligget til Høve Præstebord i mange Aar, saavel i hans som i hans Forænderes Tid. Til Vidnesbyrd fremlagde han det foran meddelte Tingsvidne fra 1551; endvidere et Brev, udstedt den 12. November 1583 af Mogens Gøye til Bremersvold (forhen Lensmand paa Korsør Slot), lydendes, at hæderlig og

¹⁾ Navnet er udslidt, men der skal vel læses: Oreby

vellærd Mand Hr. Peder Winter er nu lovligen og tilbørligen kaldet og udvalgt af menige Høve og Flakkebjerg Sognemænd, saa de alle og endrægtigen hannem til deres rette Sognepræst begjærendes ere, som han med deres Kaldsbrev bevist haver; sammeledes er han examineret af højlærd Mand Doctor Povl Madsen, Superintendent i Sjælland, som paa Lærdommens Vegne kjender ham god for en Sognepræst; desligeste har ham aflagt sin Ed til Lensmanden paa Kongens Vegne: »derfor efter den Befaling, jeg haver af Kgl. Maj. over Præster, Degne og Kirketjenere udi Korsør Len, og efter saadan Kald og Examination haver jeg samtykt og stadfæst, og nu med dette mit aabne Brev paa højbemeldte Kgl. Maj.s min naadigste Herres Vegne samtykker og stadfæster for^{ne} Hr. Peder Winter heretter at maa og skulle have, nyde og udi hans Livstid beholde for^{ne} Høve og Flakkebjerg Sogne med alle Præstereidsle og Rettighed, intet undtaget, med mere, som for^{ne} Hr. Peders Kollatsbrev videre indeholder og medfører«. — Endvidere fremlagde Præsten et latinsk Pergamentsbrev med hængende Segl for, hvilket Herredsfogden dog ikke kunde forstaa. Derhos lod han læse to Stykker af Ordinanansen, hvoriblandt navnlig følgende: »Desligeste skal hver Sognepræst beholde sine Præstegaarde med al sin Rettighed og rette Tilliggelse, som der af Arildstid tilligget haver, og hvis der med Urette fra kommet er uden Dom og Ret, det skal komme dertil igjen med Rette«; samt den 17de af Ribeartiklerne, hvori bestemtes, at dersom nogen Bonde havde nogen Sognepræst noget til at tale med Rette, da skulde han tale ham til for Herredsprovsten, i Henhold til hvilken Bestemmelse Præsten gjorde Paastand paa, at Sagen først skulde indkomme for Herredsprovsten. — Efter videre Forhandling afsagdes følgende Kjendelse: »Da efter Tiltale, Gjensvar, Breve og denne Sags Lejlighed, veed vi ikke efter vores ringe Forstand at tør os nu understaa at dømme i denne Sag, men vi finder den Sag fra os og til Herredsprovsten, hæderlig Mand Hr. Hans Pedersen i Skjelskør,

efter Ordinansens Lydelse, og der at gaa om, hvis Ret er, efterdi det er en gejstlig Person anrørendes.

Original paa Papir med to paatrykte Segl.

vii.

Peder Jensen i Vemløse, Herredsfoged i Flakkebjerg Herred, Hans Jørgensen i Skjelskør, Tingskriver, og Jens Madsen i Ting-Jellinge, gjøre vitterligt, at 1592, Torsdag den 13. Juli paa Flakkebjerg Herredsting var skikket Rasmus Jakobsen, Foged hos Knud Rud til Sandholt, Hovedsmand paa Korsør, og fremkaldte 13 Oldinge, som efter Loven og Recessen vare opkrævede at skulle granske, udlede og udi Sandhed ret forfare, hvor den Kirkejord findes paa Høve Mark, liggendes til Høve Kirke, som Oluf Persen der sammesteds sidst i Leje havde, og Peder Degn ibid. nu af bemeldte Knud Bud paa Kgl. Maj.s Vegne stedt og fæst haver; desligeste hvor Byggestedet til samme Kirkejord findes; og var begjærendes, at de nu deres Tog efter Recessen vilde afsige og fuldgjøre, efterdi de dertil af Landsdommer Lave Beck vare tildømte. Da fremgik 13 Oldinger, der efter »Taxen« afsagde samme Syning og Gransken ved deres højeste Ed med oprakte Fingre i saa Maade, at forskrevne Kirkejord ligger til Solsiden næst op til den Gaards Jord, som Niels Hansen nu ibor og bruger, af hvilken samme Jord de sagde den syvende Part at ligge til Høve Kirke. Ligeledes havde Kirken syvende Part af en Toft paa Solsiden næst op til Niels Hansens Toftjord. Byggestedet paavistes i Høve By mellem Christen Skrædders og Oluf Skrædders Gaarde. Endelig afhjemledes det, at der var givet følgende Personer Kald og Varsel til at lade møde ved denne Forretning, nemlig Christian Fris til Borreby, Hovedsmand paa Antverskov, Christoffer Lindenov til Lindevold, samt »alle Bols-Brødrene i forskrevne Bol«.

Orig. paa Papir med tre Segl, med Paategning om at være læst paa Flakkebjerg Herredsting d. 27. April 1657.

viii.

Christoffer Nielsen i Haldagermagle, Herredsfoged i Flakkebjerg Herred, og Sten Tagesen i Høve, Tingskriver, udstede Torsdag den 26. Juli 1655 paa Flakkebjerg Herredsting et Vidne om, at Hr. Michel Jensen, Sognepræst i Høve og Flakkebjerg, havde udstedt Forbud imod at nogen uden hans Vidende og Vilje maatte sænke Hør eller Hamp i Render eller Grave ud for hans Enge og Agre paa Oreby Mark, moxen ved Oreby Bro paa begge Sider, ej heller grave eller skjære i hans Enge der sammesteds, langt mindre afhugge hans Elle ved hans Agerender i Mosen.

Orig. paa Papir med Spor af to Segl.

ix.

Jeg Pouel Matzøn D., superintendent j Sielandz stigt, kendis for alle met dette mit obne breff, at effter som erlig oc velburdig mand Claus Hundermarck haffuer ladet steffne her Peder Vinter i Høve i rette for mig, for det band for^{ne} her Peder haffde brugt mod en hans tiener, Jens Hermindssøn i Høve, fordj hand haffde ligget i skørleffnet met it quindfolck, den stund hun vaar i hans tieniste, oc vilde icke tage afløssning for saadan hans forargerlig leffnet. Oc den sag met tiltale oc gensuar vidløfftige aff hederlig vellerd mand her Hans Pederssøn, sogneprest i Skelskør oc prouest i Flackebierg herrit, er bescreffuen vnder hans signet, den tid samme sag for hannem først vaar steffnet i rette. Da haffuer jeg met mine kere metbrødre D. Hans Slangerup, M. Jørgen Dibuaad, professores theologiæ her i vniuersitetet, M. Desiderius Foss, M. Jon Jacopssøn, oc M. Jens Gødssen, sogne prester her i Københaffn, samme sag met sin beretning, tiltale oc gensuar, dessligest det andet velburdig Claus Hundermarcks fremsæt, flitteligen igemen læst oc offuerueiget. Da befinder wi, at v. Claus Hundermarck besynderlig klager offuer tuende

stycker. Det første er, at her Peder haffuer vildt holdet for^{ne} Jens Hermindssøn til at tage aabenbare afløssning for det quindfolck, hand haffde hafft sin vilge met, den stund hun vaar i hans tjeniste. Der andet er, at her Peder haffuer der effter bandsæt hannem, der hand icke vilde tage aabenbare afløssning, vdj huilcke baade stycker hand mener her Peder at haffue giort wret.

Til det første at beuise haffuer hand fremlagt salig kong. matts konning Frederichs med høylofflig ihukommelsse breff, vdj huilcket alluorlig befales meninge prouester oc prester, at de skulde hemmellig atuare saa vel edel som wedel, at de skulle skille sig met deris bolskaff, huem der saadanne haffde hoss sig; oc der som det icke skede, da skulde de tre søndager effter huer andre atuare dennem aff prediche stoelen, oc siden bandsætte dennem, om de medler tid icke skilde dennem ved samme løsse quindfolck. Her vdj er denne voris mening, at wi icke holder for, at nogen skulde mene, at ordinantzen, paa huilcken s. kong. Matt. haffde selff sorit, skulde met det kongelig breff i nogen maade forkrenckis, saa at de, som haffde bedreffuitt saadant skørskt leffnet, skulde icke holdis til at tage aabenbare afløssning i kircken, effter som ordinantzen formelder, men det at vere nock, at de vaare skilde fra huer andre, huilcket kong. Ma. breff icke formelder, oc derfor ordinantzen icke dissmindre at skulle holdis, huilcken klarlige formelder, at de, som met aabenbarlige laster haffuer aabenbarlige fortørnet den hellige kircke, skulde gøre aabenbarlige plict etc., oc at de synder, som vitterlig ere, de skulle aabenbare met afløssning forladis.

Men her om er for^{ne} Jens Hermindssøns mening, at haffde det veret it erligt folck, da vilde hand vel taget aabenbare afløssning, men effterdj det vaar en løss quinde, da vilde hand icke tage der aabenbare afløssning for, huor met hand, saa vel som mange andre, dissverre, giffuer til-

kiende deris onde oc wgudelig mening, at de holder det icke for nogen synderlig synd, at en ledig person handler med en ledig oc løss quindfolck. Men S. Pouel siger alliguel, et horekarle oc skørleffnere skulle icke arffue Guds rige, oc at sadanne vil Gud selff dømme, saa at, endog de kunne vndgaa denne verdtzlig dom met en ringe straff, saa skulle de dog icke vndgaa Guds dom oc straff, baade timelig oc euig, der som de icke ved en alluorlig penitentz staa aff saadant deris onde oc forargelige leffnet. Disligist huad for en vederstyglig synd skørleffnet er, kand man vider læse 1 Cor. 6. Men der er dog mange christne oc gudfryctig øffrighed, Gud vere loffuet, som acter saadan løssactighed og skørleffnetz synd at vere Gudz store forførtørelse, huor effter følger Gudz retferdige heffn oc straff baade offuer dem selff oc andre, oc der faare vilde aluorlig holde offuer denne kirckens disciplin, at saadanne skørleffnere skulde gøre aabenbare penitentz i kircken, huilcket ordinantzen klart formelder, som nu tilforn sagt er, oc det effter S. Pouels befaling: De som saa synder skalt du aabenbare straffe, at andre kand haffue fryct derfaare etc. Oc haffuer de gode mend, her Herloff Trolde, den tid kong. Matts lensmand, oc D. Hans Albretsen, nu baade salige met Gud, vdj deris tid giort den skick, at huem der bleff befunden i skørleffnet, da skulle de baade, saa vel hand som hun staa aabenbare screfft, som mand kalder, at effterdj de vaare lige vdj synden, da burde dennem oc-saa at vere lige vdj straffen. Men det bonden oc-saa ved sin eed haffuer beret for prouesten, at her Peder haffde tilforn i hans scriftmaall tilspurd hannem, om den quinde vaar endnu hoss hannem, da suarde hand hannem, at hun vaar borte et halfft aar forleden, oc hand vilde inted haffue met hende at skaffe, oc siden gaff hannem afløssning oc stedde hannem til sacramentet, oc mener fordj, at det vaar icke ret, at hand der effter haffuer taget den synd igen oc set hannem i bande. Der forklarer her Peder sig

saa vdi, at hand vdi scrifftmaal haffde denne for^{re} samtale met Jens Hermindssøn icke saa, at her Peder da vdi sandhed viste, at hand haffde hafft noget skørskt leffnet met det quindfolk, den stund hun vaar hoss hannem, men fordj hand hørde om hendis løssactighed, oc viste, at samme Jens Hermindsen tilforn ocsaa haffde ført it skørskt leffnet, huilcket nocksom beuisligt er, i det hand haffuer en vng daatter x til xi aar gammel, afflet i skørleffnet, icke helder hand nogen tid haffuer veret ecte gift, men et quindfolck haffde hand i sin tieniste nogen tid siden, den holdt hand oc til met, saa hun bleff siuglig, og der hun bleff siug oc laa paa sit yderste, som hun ocsaa strax der effter døde, da lod hand sig først troloffue met hende, vden tuill at hand skulde icke komme i anden skade for hende.

For saadan misstancke skyld vilde hand raade hannem, at hand skulde skille sig aff met hende, men at hand skulde lefft wtuctelig met hende, det siger her Peder, at hand icke viste, icke helder beckiende Jens Hermindsen det i samme scrifftmaal, oc der for bleff hand sted til affløssning oc sacramentit, lige som en anden der i allmindelighed bekiender sig for en synder. Fordj det v. Claus Hundermarck beretter i det andet hans fremsæt, huilcket er screffuit siden de vaar i rette for prouesten, at her Peder skulde sagt til Jens Hermindssøn i scrifftmaal: Huad siger du om det quindfolck, som du nogen tid forleden haffuer hafft i dit huss oc haffuer ligget i et forargeligt leffnet med hende; oc at hand skulde suarit der til: her Peder sligtt skall icke skee mere effter denne dag: Det suarer her Peder til, at ordene gick icke saa for prouesten, men som der staar i Jens Hermindsens beretning, som skede for prouesten oc aff hannem bescreffuit oc beseglet er, oc nu tilforn sagt er. Men der hans skørleffnit, hand haffde hafft met hende, bleff der effter aabenbarit, der samme quindfolck bleff aabenbare affløst i Egitzleff kircke oc der beckiende, at Jens Hermindssøn vaar hendis

barnefader, oc hand icke helder sagde ney for, at hand jo haffde hafft sin vilie met hende, den stund hun waar j hans tieniste, da haffuer for^{ne} her Peder icke strax bandset hannem for hans skørleffnetz skyld; men effterdj at Jens Hermindssøn beckiende, at hand haffde forseet sig met hende, da mente her Peder, at hand burde oc saa at vere vnder den samme kirckens disciplin met hende oc tage aabenbare affløssning for saadan hans skørleffnetz skyld; oc siden raadførde her Peder sig met hans herritz prouest, oc effter hans raad effter den vidtagne skick vdj voris kircker, huilcken holdis effter Christj egen vnderuissning Matth. 18. Synder din broder etc., oc da talde her Peder først met hannem selff, oc raadde hannem til at gøre aabenbare penitentz oc affbøde saadan hans forseelse aff Gud oc den christne kircke. Oc der hand vegrede sig der vdj met spodzske oc foractelig ord, viiste hand tuende dannemend til hannem, huilcke i lige maade raadde hannem til at aabenbare beckiende sig, oc der de hellder inted kunde vdrette hoss hannem, da fiorten dage dereffter varede her Peder hannem ad aabenbare paa predicke stolen oc raadde hannem til en christelig bekiendelse oc at tage aabenbarlig affløssning, oc det icke en gang, men siden tit oc offte, effter hans sognemendz bekendelsse, som hans tings vinde formelder, oc effter hand icke vilde lyde huercken hemmelig eller aabenbare paamindelsse, oc tage aabenbare affløssning, effter ordinantzen, effterdj hans skørleffnet vaar daa aabenbaret, da haffuer her Peder for saadan hans forherdelsse bandsæt hannem, huilcket er det andet v. Claus Hundermarcks besynderlige klagemaall, oc neffner det it wchristelig band for de wtallige mange formaledidelser skyld, hand der hoss haffuer opregnit, huilcket dog icke saa er at acte, fordj den formaledidelsse, hand oplæste aff Deuter. 28 capitel, hør icke allene til Jøderne vdj deris tid, men ocsaa til alle andre, saa mange som ogsaa paa denne tid haardnackelig foracter all chri-

stelig paamindelsse, ville forringe synden oc intet acter Gudz retferdige vrede oc strenge trusel, met huilcke hand haardelig truer oc straffer saadanne met, som før sagt er.

Desligeste det den gode mand v. Claus Hundermarck mener, at her Peder maatte vel giffuit hannem saadant til kiende, før hand sætte hans tiener i bande: Det kunde wi icke necte, at her Peder kunde vel haffue giort det, dog skal den gode mand v. Claus Hundermarck icke helder holde oss til det onde, at oss ocsaa vdi sandhed synes, at det halffde vel verit tilbørligt, at den tid hand stod i kircken oc hørde det quindfolck saadant beckiende paa sin tienere, at hand haffde strax kaldet hannem til sig oc straffet hannem for saadant hans skørleffnet, oc der met giffuet tilkiende sin jffuer oc nidkierhed mod saadan synd oc gudzfortørnelse, siden talet met her Peder oc helder holt sin tiener til aabenbare beckiendelsse, andre til fryct, som S. Pouel siger, end at hand skall synes at ville forringe oc forsuare saadan hans skørleffnet, Gud til fortørnelse oc mange andre til stor forargelsse.

Her foruden beklager oc saa v. Claus Hundermarck, at siden den tid da haffuer for^{ne} hans bonde faaet i sinde at vilde giffte sig, oc haffuer haft tuende mend hos her Peder Vinter, at hand vilde liuse for hannem, huilcket hand haffuer benectet, huor vdi Claus Hundermarck mener, at her Peder haffuer giort uret i, som dog vel er at forsuare, effterdi her Peder som hans sogneprest vaar icke tilstede i hans hus, huilcket de ny ecteskabs artickler dog byder, disligeste vaar hand bandsæt oc icke affløst, oc det heller icke er synderlig at befrycte, at hand skulle komme der offuer i nogen forargelig omgang. Hand haffde ocsaa beligget hende pige tilforn, den hand da vilde haffue til ecte.

Dette er allis voris endrectelig meening i denne sag, huilcken wi forhaabis at være baade aff Gudz ord oc ordinantzen fast, till wi anderledis oc bedre bewiis faar.

Til vitnessbyrd haffuer wi sat woris zigneter næden for
met woris egen henders vnderschreff. Actum Københaffn,
den 3 Aprilis 1590.

Pouel Matssen	Johannes	Jørgen C.	Desiderius
egen handt.	Olai Slangen:	Dibuad.	Fos.
	Jonas Jacobus	Johannes	
	Coronensis.	Egidius.	

Orig. med 6 paatrykte Segl i Geh.-Ark, Danske Saml. 684 Nr. 47.
Afskrifter, hvorefter nogle af Hullerne i den af Tidens Tand stærkt
medtagne Original ere udfyldte, findes i Langebeks Diplomatarium og
i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml. 743 Fol. Vol. 5. Jfr. Pont. Ann. III, 517.
